Vlaamse Regering

DE MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING,
MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,
CULTUUR, DIGITALISERING EN FACILITAIR MANAGEMENT

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Visienota: Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk

Samenvatting:

In haar regeerakkoord 2019-2024 richt de Vlaamse Regering nadrukkelijk de blik op het Verenigd Koninkrijk na het uittreden van dat land uit de Europese Unie. Deze visienota licht toe waarom een blijvende samenwerking met het Verenigd Koninkrijk alsook met de deelstaten Schotland, Wales en Noord-Ierland nodig is en op welke manier die ingevuld kan worden. De Vlaamse Regering betreurt het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie, maar desondanks blijft het Verenigd Koninkrijk voor Vlaanderen een zeer belangrijke en bevriende natie.

De Vlaamse Regering focust in de nieuwe samenwerking in hoofdzaak op vijf domeinen:

1) **Politiek:** het Verenigd Koninkrijk is een belangrijk lid van de NAVO, een permanent lid van de VN-Veiligheidsraad en historisch altijd een strategische bondgenoot geweest en dat willen we zo houden; we streven naar constructieve relaties met zowel het Verenigd Koninkrijk alsook met de "devolved nations"
2) **Economie**: het Verenigd Koninkrijk is onze vierde belangrijkste handelspartner en economisch dus enorm belangrijk voor Vlaanderen; als open economie is Vlaanderen gebaat bij zo sterk mogelijke handelsrelaties met het Verenigd Koninkrijk, het aantrekken van Britse investeringen naar Vlaanderen, het promoten van Vlaanderen bij Britse toeristen en mogelijke samenwerking op het vlak van (hernieuwbare) energie en waterstof
3) **Onderwijs & Onderzoek**: als Vlaamse Regering willen we uitwisselingen van studenten en onderzoekers tussen Vlaamse en Britse kennisinstellingen maximaal mogelijk maken en promoten, alsook blijven inzetten op gezamenlijke onderzoeksprogramma's o.a. in het kader van Horizon Europe
4) **Cultuur:** het Verenigd Koninkrijk is voor de Vlaamse kunsten- en cultuursector de poort naar de Angelsaksische wereld; vooral voor muziek, beeldende kunst en podiumkunsten is het Verenigd Koninkrijk een belangrijk speel- en presentatieland; als Vlaamse Regering willen we allerlei vormen van samenwerking maximaal ondersteunen
5) **Mobiliteit & transport**: Vlaanderen geniet een unieke ligging als ruimtelijk-logistiek knooppunt van West-Europa en is met de Vlaamse havens een belangrijke poort naar het Verenigd Koninkrijk; een vlotte mobiliteit en snelle transportverbindingen tussen Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk zijn dan ook essentieel, zowel voor reizigers als voor vrachtvervoer.

Voor de realisatie van deze doelstellingen werken we met **drie instrumenten:** 1) een flankerend beleid voeren bij de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en het VK; 2) bijkomende bilaterale samenwerking opzetten, en 3) nieuwe samenwerkingsstructuren opzetten;

Na goedkeuring van deze visienota door de Vlaamse Regering zal het tijd worden om deze visie te vertalen naar concrete acties. Om deze visienota te activeren zullen de leden van de Vlaamse regering nadrukkelijk initiatieven ontplooien – of hun departementen of agentschappen daartoe opdracht geven. Deze visienota moet niet exhaustief gelezen worden. Ook op andere beleidsvelden die niet vermeld zijn, kunnen acties ondernomen worden.

1. INHOUD

Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk: een terugblik

Van oudsher bestaan er nauwe en intense relaties tussen de Lage Landen en de Britse eilanden waarbij maritieme en commerciële contacten een cruciale rol spelen tussen de nabije buren. Tot op vandaag blijven die **hechte banden** doorlopen tussen Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk op tal van terreinen. Zo bekleedt het Verenigd Koninkrijk al jarenlang de positie van vierde belangrijkste exportmarkt voor Vlaanderen en vierde belangrijkste bronmarkt voor toeristen die naar Vlaanderen komen. Ongeveer de helft van de Vlaamse aanvoer en omzet in de visserijsector is afkomstig uit Britse wateren, en 51,3% van de Vlaamse projecten onder het EU-onderzoeksprogramma Horizon2020 was in samenwerking met Britse onderzoekspartners.

Die hechte relatie vertaalt zich in het buitenlands beleid van opeenvolgende Vlaamse Regeringen. Voor de welvaart en het welzijn van zijn burgers is Vlaanderen immers in sterke mate afhankelijk van goede relaties met andere landen en in het bijzonder met zijn **buurlanden** en naburige regio's. De ontwikkeling van de bilaterale betrekkingen met Nederland, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk hebben daarom steeds een belangrijk deel uitgemaakt van het buitenlands beleid van de Vlaamse Regering.

In 2002 koos de Vlaamse Regering voor de oprichting van een algemene **diplomatieke vertegenwoordiging** in Londen om de Vlaamse-Britse relaties vorm te geven. Die vertegenwoordiging is toen met de reeds aanwezige kantoren van Toerisme Vlaanderen en van Flanders Investment & Trade ondergebracht in eenzelfde gebouw, Flanders House, in het centrum van de Britse hoofdstad. Zowel de Vlaams Economisch Vertegenwoordiger, als de Diplomatiek Vertegenwoordiger van Vlaanderen hebben er een volwaardig diplomatiek statuut.

De huidige **strategienota** van de Vlaamse Regering ten aanzien van het Verenigd Koninkrijk dateert van 2009.

Doorheen de jaren is er gewerkt aan die strategienota en vonden er talrijke formele zendingen plaats van Vlaamse ministers en parlementaire delegaties voor contacten met hun Britse collega's. Ook Britse hoogwaardigheidsbekleders zijn veelvuldig in Vlaanderen ontvangen. In het afgelopen decennium liepen er in het bijzonder **intensieve contacten** voor de herdenking van 100 jaar Eerste Wereldoorlog ('Flanders Fields') in de periode 2014-2018, en voor de uitstap van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie, vanaf het 'Brexit' referendum in juni 2016 tot het eigenlijke uittreden eind januari 2020, met daaropvolgende overgangsfases.

Waarom een heroriëntatie van de samenwerking met het Verenigd Koninkrijk? : Brexit

Het uittreden van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie **('Brexit')** verandert de context drastisch waarbinnen de relaties tussen Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk zich ontplooien en ontwikkelen.

Ondanks de gesloten Handels- en Samenwerkingsovereenkomst (TCA) tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk, is het duidelijk dat Vlaamse burgers en bedrijven blijvend zullen geconfronteerd worden met **hinderpalen** die door een voordien gedeeld EU-lidmaatschap niet bestonden. Het Verenigd Koninkrijk maakt immers geen deel meer uit van de Europese interne markt noch van de douane-unie, en neemt niet langer deel aan tal van EU-programma's zoals Erasmus+.

Het regeerakkoord 2019-2024 van de Vlaamse Regering luidt: *"in het geval dat het tot een Brexit komt, versterken we de* ***bilaterale samenwerking met Engeland, Schotland, Wales en Noord-Ierland****.* In de beleidsnota Buitenlands Beleid en Ontwikkelingssamenwerking 2019-2024 *"wil de Vlaamse regering ervoor ijveren dat het toekomstig samenwerkingskader met het VK ook afspraken bevat die samenwerking op een zo breed mogelijk aantal terreinen ondersteunt. Ik denk aan onderwijs, onderzoek, academische samenwerking, veiligheid, transport en energie. Op die manier kunnen we de toekomstige bilaterale samenwerking met Engeland, Schotland, Wales en Noord-Ierland maximaal vorm geven."*

Een **actualisering** van de strategienota uit 2009 is aan de orde, waarbij men rekening houdt met de fundamenteel nieuwe context door Brexit, met de geopolitieke uitdagingen en transities waar we vandaag voor staan, en met de wens van de Vlaamse Regering om de bilaterale samenwerking met het Verenigd Koninkrijk in zijn geheel, maar zeker ook de bilaterale samenwerking met Engeland, Schotland, Wales en Noord-Ierland te versterken. Het is daarbij een uitdaging om enerzijds de lopende samenwerking verder te zetten en successen te consolideren, en om anderzijds nieuwe initiatieven te ontwikkelen voor domeinen waarover er geen of beperkte afspraken zijn gemaakt binnen het TCA. Het is bovendien een continue betrachting van de Vlaamse overheid om actief in te spelen op de opportuniteiten die zich voordoen.

Ierland verdient in deze een aparte vermelding. We beschouwen Ierland als een belangrijke en strategische partner binnen de EU. Er is zeker nog potentieel om deze relatie verder te versterken. De samenwerking met Ierland wordt verder onder de loep genomen in kader van de Noordstrategie.

Na goedkeuring van deze visienota door de Vlaamse Regering zal het tijd worden om deze visie te vertalen naar **concrete acties**. De komende jaren zal geïnvesteerd worden in de implementatie van deze visienota. Deze opdracht vergt een collectieve inspanning van alle relevante partners binnen de Vlaamse overheid en de ganse Vlaamse regeringsploeg. De strategische doelstellingen en de concretisering ervan zullen als leidraad dienen bij de ontwikkeling van verdere initiatieven.

De Vlaamse diplomatie staat klaar om verdere contacten te faciliteren.

Waar staan we nu? : een overgangsfase

Ter vervanging van het Britse EU-lidmaatschap, werd eind 2020 een **Handels- en Samenwerkings-overeenkomst** (TCA) vastgelegd tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk, die een nieuw kader bepaalt voor de relatie tussen beide. Deze overeenkomst omvat afspraken over onder meer handel, visserij, transport, energie, en de deelname aan bepaalde EU-programma's.

De afspraken onder deze overeenkomst dekken echter slechts een deel af van de relaties tussen EU-lidstaten. Op die domeinen waar er geen of beperkte afspraken gemaakt zijn binnen de EU-context

zal Vlaanderen zelf bijkomende invulling geven aan de bilaterale relaties. Bij het ontwikkelen van een nieuwe relatie werkt Vlaanderen binnen het **bestaande EU-kader**. Het is belangrijk dat de onderlinge rechten en verplichtingen evenwichtig en wederkerig zijn.

Tegelijk is er de vaststelling dat de Britse regering in haar communicatie de wens heeft uitgedrukt om de focus op samenwerking met de EU te verleggen naar meer bilaterale relaties met EU-lidstaten en op een meer mondiale focus buiten Europa onder de noemer **'Global Britain'**. Dit kan zich vertalen door zowel een focus op andere partners, als door een afwijking van Europese regelgeving en van de Europese aanpak van bepaalde thema's.

Het Verenigd Koninkrijk sluit alvast niet meer aan bij **EU-programma's**, zoals Erasmus+ (onderwijs/jeugd), Creatief Europa (cultuur), Europees Solidariteitskorps (jeugd) en Interreg (grensoverschrijdende samenwerking). Londen was enkel vragende partij voor een associatie bij het programma Horizon Europe (onderzoek); die associatie staat momenteel echter 'on hold' gezien de onenigheid tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk over de toepassing van de regeling voor Noord-Ierland.

Brexit zorgde niet alleen voor een nieuwe relatie tussen het Verenigd Koninkrijk en de EU, maar vormde tevens een mijlpaal voor de **interne verhoudingen** tussen de Britse regering en de deelstaatregeringen. Sinds Brexit zijn de relaties met Schotland, Wales en Noord-Ierland steeds verder onder druk komen te staan. Beleid dat voordien vooral op EU-niveau werd bepaald zoals voor landbouw, visserij of leefmilieu, kent voortaan een Britse invulling, waarbij er een spanningsveld bestaat tussen Westminster en de deelstaten.

De huidige vorm van **bevoegdheidsverdeling** in het Verenigd Koninkrijk (zogeheten 'devolution') dateert van eind jaren 1990. In 1997 spraken kiezers zich uit voor de oprichting van een Schots Parlement en een Welshe Nationale Assemblee. In Noord-Ierland was 'devolution' een belangrijk onderdeel van het Goede Vrijdag-akkoord na een referendum in 1998. De Britse regering heeft ook een beperkte vorm van decentralisering in Engeland ingevoerd met de transfer van bepaalde bevoegdheden naar burgemeesters via 'city deals'.

Het polariserende Brexit-debat en -proces zorgde bovendien voor een bredere **maatschappelijke impact** die de binnenlandse samenhang onder druk zet en een katalysator lijkt voor de versterking van regionale identiteiten. In Schotland en Noord-Ierland was er immers een meerderheid om in de EU te blijven. Momenteel laaien de communautaire spanningen weer op in Noord-Ierland, woedt het debat verder over Schotse onafhankelijkheid, en kiest de Welshe regering voor een sterke invulling van zijn bevoegdheden.

In tegenstelling tot de Belgische deelstaten, kennen de Britse deelstaten echter geen ruime bevoegdheden op buitenlandse beleid volgens het principe **'in foro interno, in foro externo'**. Zo tekenden de Britse en de Belgische federale regering in november 2021 een gemeenschappelijke verklaring voor bilaterale samenwerking, waarbij ook een opmerkelijke passage over deelstaat-bevoegdheden aan bod kwam:

> *"We recognise the value of our cooperation on research and development, and we acknowledge the importance of investment. We welcome the important investments announced by UK companies in Belgium and Belgian companies in the UK. We encourage the deepening of our partnership in the areas of research, science, technology and innovation, enhancing collaboration and exchange between our universities, research institutions and companies including under Horizon Europe."*

Gegeven de intern-Belgische bevoegdheidsverdeling, moet de federale overheid voor de verdere concretisering van dergelijke afspraken doorverwijzen naar de betrokken deelstaten.

Hoe bouwen we daarop verder?: bijkomende samenwerking

De Vlaamse Regering focust in de nieuwe samenwerking in hoofdzaak op **vijf domeinen**:

1) **Politiek:** het Verenigd Koninkrijk is een belangrijk lid van de NAVO, een permanent lid van de VN-Veiligheidsraad en historisch altijd een strategische bondgenoot geweest en dat willen we zo houden; we streven naar constructieve relaties met zowel het Verenigd Koninkrijk alsook met de "devolved nations"
2) **Economie:** het Verenigd Koninkrijk is onze vierde belangrijkste handelspartner en economisch dus enorm belangrijk voor Vlaanderen; als open economie is Vlaanderen gebaat bij zo sterk mogelijke handelsrelaties met het Verenigd Koninkrijk, het aantrekken van Britse investeringen naar Vlaanderen, het promoten van Vlaanderen bij Britse toeristen en mogelijke samenwerking op het vlak van (hernieuwbare) energie en waterstof
3) **Onderwijs & Onderzoek**: als Vlaamse Regering willen we uitwisselingen van studenten en onderzoekers tussen Vlaamse en Britse kennisinstellingen maximaal mogelijk maken en promoten, alsook blijven inzetten op gezamenlijke onderzoeksprogramma's o.a. in het kader van Horizon Europe
4) **Cultuur:** het Verenigd Koninkrijk is voor de Vlaamse kunsten- en cultuursector de poort naar de Angelsaksische wereld; vooral voor muziek, beeldende kunst en podiumkunsten is het Verenigd Koninkrijk een belangrijk speel- en presentatieland; als Vlaamse Regering willen we allerlei vormen van samenwerking maximaal ondersteunen
5) **Mobiliteit & Transport:** Vlaanderen geniet een unieke ligging als ruimtelijk-logistiek knooppunt van West-Europa en is met de Vlaamse havens een belangrijke poort naar het VK; een vlotte mobiliteit en snelle transportverbindingen tussen Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk zijn dan ook essentieel, zowel voor reizigers als voor vrachtvervoer.

Voor de realisatie van deze doelstellingen werken we met drie instrumenten:

1) **Flankerend beleid bij de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst (TCA)**
   Voor de Vlaamse Regering is en blijft de Europese Unie de eerste en belangrijkste hefboom voor het Vlaams Buitenlands beleid. Dit zal ook zo zijn in relatie met het Verenigd Koninkrijk, waarbij de TCA de context vormt voor de Vlaams-Britse relaties. Binnen dit kader is er nog de mogelijkheid om de samenwerking in de toekomst opnieuw te verbreden en/of versterken. Hier zal Vlaanderen actief aan mee werken.
2) **Bijkomende bilaterale samenwerking**
   Vooral voor domeinen waarover er geen of beperkte afspraken zijn gemaakt binnen het TCA, en waar op vlak van onder meer onderwijs, onderzoek, innovatie, digitale transformatie, cultuur, jeugd en toerisme nog vele mogelijkheden liggen. Specifieke initiatieven binnen deze domeinen zijn aangewezen.
3) **Samenwerkingsstructuren opzetten**
   Brexit heeft een hele reeks aan kanalen voor samenwerking met het Verenigd Koninkrijk teniet gedaan. We dienen daarom bijkomende bilaterale **overleg- en afsprakenkaders** op te zetten. We bekijken met Britse partners welke overleg- en afsprakenkaders we kunnen opzetten, waarbij naast traditionele verklaringen of verdragen, ook specifieke, innovatieve publiek-private initiatieven overwogen kunnen worden. We kijken hiervoor zowel naar het Verenigd Koninkrijk in zijn geheel, als naar de deelstaten afzonderlijk.

In de contacten met de Britse partners is het belangrijk om de positieve beeldvorming van Vlaanderen te versterken en te blijven wijzen op de **Vlaamse bevoegdheden en troeven**, onze **nabijheid en verbondenheid** als buren. Dit uit zich in de industriële en logistieke ketens die nauw met elkaar vervlochten zijn met een groot handelsaandeel voor vervoersmaterieel, machines, chemische en farmaceutische producten, wat zich ook weerspiegelt in de voorname plaats die Vlaanderen inneemt als Britse handelspartner (8ste exportbestemming en 6e grootste goederenleverancier in 2021). Vlaanderen is tevens een Europese topregio op vlak van onderzoek en innovatie, waarvoor zeker interesse is langs Britse kant.

Op Europees niveau werd een **'Brexit Aanpassingsreserve'** (BAR) opgezet, die bedoeld is om de zwaarst getroffen lidstaten en sectoren financieel te ondersteunen bij de gevolgen van de Brexit. Deze EU-middelen kunnen door lidstaten aangewend worden voor uitgaven die gemaakt zijn tussen 2020 en 2023 in het kader van Brexit. In Vlaanderen is het Vlaams Agentschap voor Innoveren en Ondernemen (VLAIO) aangeduid als managementautoriteit en is er een projectoproep gelanceerd richting ondernemingen, organisaties en overheidsentiteiten die een negatieve impact ondervinden van de Brexit en die naar een tijdelijke remediëring van deze impact streven om te komen tot het 'nieuwe normaal' in de betrekkingen met het Verenigd Koninkrijk. Vlaanderen zou deze middelen dus ook kunnen aanwenden voor initiatieven gericht op bilaterale alternatieven. De besteding van deze middelen is echter beperkt in de tijd en verbonden aan strikte voorwaarden.

1) Flankerend beleid bij de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst

De **handelsrelatie** met het Verenigd Koninkrijk krijgt in grote mate vorm via TCA. Ondanks dat de effectieve uitstap reeds heeft plaatsgevonden in 2020 blijven de gevolgen hiervan vandaag nog voelbaar voor de Vlaamse economie, Als gevolg blijven **flankerende maatregelen** nodig. Vlaanderen zet daarom via onder meer FIT en VLAIO in op sensibilisering bij Vlaamse bedrijven, een Brexit-Helpdesk als centraal aanmeldpunt voor bedrijven en een subsidie-instrumentarium om extra kosten ten gevolge van Brexit beter te kunnen opvangen en om te blijven inzetten op uitvoer naar het Verenigd Koninkrijk.

Om Vlaanderen van de rest van de EU te onderscheiden, is het doel om Vlaanderen te blijven positioneren als een sterke en **innovatieve economie**, en als logistieke draaischijf in het hart van West-Europa. We zetten daarom in op de connectiviteit tussen ons beiden.

Daarnaast moeten we waakzaam blijven en behartigen we de **Vlaamse belangen** bij de implementatie van het TCA, op het vlak van onder meer economie, handel, investeringen, visserij, transport en energie, om vlotte en sterke commerciële relaties, evenals een gelijk speelveld te garanderen. We streven ernaar om handels- en andere belemmeringen stelselmatig weg te werken, en volgen daarom de werkzaamheden in de gespecialiseerde comités van het TCA nauw op.

a) Economie, handel en investeringen

De uitstap van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie kan vanuit economisch perspectief beter niet gezien worden als een eenmalige gebeurtenis, maar een proces op lange termijn. Na het eigenlijke uittreden, gelden er nog overgangsfases, met een gefaseerde invoering van bepaalde wetgevende vereisten doorheen de jaren 2021, 2022 en 2023. Desondanks dat de effectieve uitstap inmiddels twee jaar achter ons ligt, is meermaals gebleken dat dit een **overgang van lange adem** is. Door aanslepende onderhandelingen op Europees niveau, het meermaals uitstellen van overeengekomen douaneregels en onduidelijkheid over de richting die de Britten beleidsmatig uit willen blijft de onzekerheid groot. Hoewel ondernemingen douane-technisch en logistiek in enkele gevallen al hebben gereageerd op de uitstap wegen de voornoemde onzekerheid en de handels- en administratieve belemmeringen door op de Vlaamse economie, en zeker op de Vlaamse KMO.

Op vlak van handel en investeringen heeft Flanders Investment & Trade (FIT) daarom een aantal krachtlijnen uitgezet om het beleid ten aanzien van het Verenigd Koninkrijk vorm te geven.

Ten eerste wordt ingezet op het **adviseren en ondersteunen van bedrijven** die exporteren, in het bijzonder bijstand aan bedrijven en bedrijfstakken getroffen door Brexit. Daarbij voorziet men sensibilisering zodat Vlaamse bedrijven op de hoogte zijn van deze nieuwe wetgeving en zich hierop kunnen voorbereiden. Daarnaast kunnen bedrijven ook blijvend terecht op de specifieke Brexit-website. De Brexit-Helpdesk fungeert als centraal meldpunt van de Vlaamse overheid en verwijst bedrijven door naar relevante Vlaamse en/of federale overheidsdiensten en partners. FIT wordt

hierin bijgestaan door het Enterprise Europe Network Vlaanderen (E.E.N.), waarvan zowel FIT als VLAIO deel uitmaken. Daarenboven zorgt FIT voor een subsidie-instrumentarium zodat exporterende bedrijven bepaalde extra kosten ten gevolge van de Britse uitstap uit de Europese Unie beter kunnen opvangen en blijven inzetten op uitvoer naar het Verenigd Koninkrijk.

Ten tweede, op het vlak van **investeringen**, zal blijvend ingezet worden op het aantrekken van bedrijven uit het Verenigd Koninkrijk met een focus op ondernemingen uit hoogtechnologische sectoren.

Ten derde wil Vlaanderen inzetten op internationale valorisatie van **innovatie**, zoals connecties met het 'health tech' en 'digital tech' ecosysteem van bedrijven, clusters en onderzoekscentra verder uitbouwen in het kader van de 'Science & Technology Offices' strategie van FIT. Het agentschap ondersteunt ook zijn structurele partners in technologische sectoren die hun netwerk in de Verenigd Koninkrijk met Britse ecosystemen willen behouden en versterken.

Deze initiatieven zijn sinds 2020 in nauwe samenwerking met VLAIO opgezet.

Flankerend en aanvullend aan de krachtlijnen die FIT heeft uitgezet om de negatieve impact van de uitstap van het Verenigd Koninkrijk te mitigeren, zet VLAIO eveneens verschillende middelen in om zowel ondernemingen als de bredere economie te steunen en heroriënteren. Financieel bijgestaan door de fondsen die vrijgemaakt zijn middels de **Brexit Aanpassingsreserve (BAR)**, vervult VLAIO als managementautoriteit van deze reserve enerzijds een ondersteunende rol bij het beheren van een subsidie-instrumentarium om getroffen bedrijven en sectoren bij te staan. Anderzijds vervult het agentschap een controlerende en faciliterende rol als doorgeefluik aan andere overheidsinstanties die initiatieven ondernemen, waar er wordt gewaakt over het correcte gebruik en verdeling van deze middelen. Het totale bedrag van deze Europese reserve bedraagt €5 miljard (2018 prijzen). Voor België is er een maximale enveloppe van ongeveer €353 miljoen voorzien, waarvan €223 miljoen naar Vlaanderen zal vloeien.

Op 18 maart 2022 gaf de Vlaamse Regering haar **goedkeuring aan een pakket maatregelen** met betrekking tot het internationaal ondernemen ten behoeve van de door de Brexit getroffen bedrijven, gefinancierd uit het de BAR en rekening houdend met de voorwaarden die de Europese Commissie oplegt aan de betrokken maatregelen. Eind 2020 was er reeds een plan goedgekeurd maar door de vastlegging van de voorwaarden door de Europese Commissie voor de projecten die gefinancierd worden binnen de BAR, was een aanpassing nodig. Iedere organisatie moet individueel kunnen aantonen negatief geïmpacteerd te zijn door Brexit, en waar relevant voldoen aan de staatsteunregelgeving

Het **actieplan** bevat maatregelen verdeeld over vijf actielijnen, goed voor 30 miljoen euro, die de komende 2 jaar uitgevoerd moeten worden. Het gaat om subsidies voor bijzondere exportsteun en het starterspakket internationalisering, de kostenverlaging voor deelname aan acties van FIT, het versterken van acties voor extra investeringsleads, extra ondersteunende maatregelen voor zwaar getroffen bedrijven en voor het versterken van acties met een culturele omkadering. Nieuw is de introductie van **Brexit Support Offices**. Deze kantoren zullen informeren, adviseren en begeleiden over specifieke juridisch-technische en economische materies in de betrokken regio in het Verenigd Koninkrijk. Het is de bedoeling om te werken met een vaste fysieke aanwezigheid in Londen, Edinburgh, Belfast en een tweede Engelse stad.

b) Transport

De prioriteit uit de strategienota van 2009 blijft overeind om de koppositie van Vlaanderen als ruimtelijk-logistiek knooppunt te handhaven en te versterken door te investeren in mobiliteit en transportverbindingen tussen Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk. We dienen tegelijkertijd ook onze concurrentiepositie en het gelijke speelveld te bewaken. Specifieke aandacht gaat naar de **havens, maritieme verbindingen en connectiviteit** tussen Vlaanderen, Groot-Brittannië en Noord-

Ierland. We profileren onze havens als de ideale poort naar het Europese vasteland. Met name de economische opportuniteiten en transportverbindingen tussen Schotland en Vlaanderen worden verder onder de loep genomen.

Voor de transportsector zijn er talrijke onderwerpen voor verdere samenwerking met het Verenigd Koninkrijk, waarbij onder meer volgende **thema's** perspectieven bieden om de samenwerking vorm te geven:

- Onbemand varen (Maritime Autonomous Surface Ships – MASS);
- Geconnecteerde mobiliteit (Connected cooperative and automated mobility - CCAM);
- Stedelijke mobiliteit (bv. active travel, 20 minuten steden);
- Decarbonisering: milieuvriendelijke voertuigen en aangepaste infrastructuur, zoals voor waterstof.

Aansluitend is ook een goede **operationele samenwerking** met de Britse diensten van cruciaal belang, met name voor het Vlaamse Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust (MDK), dat een overeenkomst heeft met het Verenigd Koninkrijk met betrekking tot 'search and rescue'. Voor de kustwacht is de deelname van Londen aan het European Coast Guard Functions Forum eveneens belangrijk. Tot slot is een actualisering en uitwerking van het bilaterale akkoord uit 2006 over hydrografie tussen MDK en het United Kingdom Hydrographic Office (UKHO) aangewezen.

c) Visserij

Het visserijhoofdstuk in het handels- en samenwerkingsakkoord (TCA) met het Verenigd Koninkrijk vormt het kader voor de huidige visserijrelaties. Het **Gespecialiseerd Visserijcomité** zal hiervoor jaarlijks 3 tot 4 keer samenkomen, met voorbereidende afstemming in een technische werkgroep. De belangen van de Vlaamse visserij worden daarbij nauw opgevolgd voor de bepaling van het EU-standpunt bij elk van deze vergaderingen. De Vlaamse visserijsector blijft vooralsnog immers erg afhankelijk van de visbestanden in Britse wateren.

Bij de moeizame aflevering van vislicenties voor de 12-mijlszone bleek de **bilaterale relatie** tussen het Verenigd Koninkrijk en Vlaanderen zeer waardevol, en ook in de toekomst zullen ongetwijfeld nog andere pijnpunten opduiken waarbij bilaterale contacten nuttig kunnen zijn, om ook de inspanningen van het EU-niveau te ondersteunen.

d) Energie

De energietransitie stelt ons voor grote uitdagingen op het vlak van de productie van hernieuwbare energie, energiebesparing het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Internationale samenwerking is hierbij noodzakelijk, zowel als het gaat over de ontwikkeling van technologie, het delen van goede praktijken, als de uitbouw van energie-infrastructuur. Vanuit Vlaanderen hebben we de ambitie om sterk in te zetten op de uitrol van innovatieve technologieën, zoals bijvoorbeeld **'Carbon Capture & Storage'** (CCS). Voor de opslag van die CO_2 zijn we hierbij aangewezen op opslaglocaties in het buitenland. Het Verenigd Koninkrijk heeft heel wat potentieel en expertise voor de opslag van CO_2, we kijken dan ook uit naar een verdere nauwe samenwerking rond dit thema, onder meer via de bestaande North Sea Basin Taskforce. Daarenboven zijn het Verenigd Koninkrijk en haar deelstaten ambitieus op het vlak van de productie van **hernieuwbare energie**, inclusief waterstoftechnologie, wat bijzonder relevant is voor verschillende Vlaamse spelers. Het potentieel van het Verenigd Koninkrijk is hierbij onmiskenbaar als interessante partner.
Energiezekerheid neemt bovendien een belangrijke plaats in de huidige geopolitieke uitdagingen.

2) Bijkomende bilaterale samenwerking

Vooral voor domeinen waarover er geen of beperkte afspraken zijn gemaakt binnen het TCA, bestaat er ruimte voor en **nood aan een bijkomende invulling** via bilaterale relaties met Vlaanderen. Dit geldt des te meer voor sectoren waarbij het Verenigd Koninkrijk niet langer deelneemt aan EU-programma's zoals Erasmus+ (onderwijs/jeugd), Creatief Europa (cultuur), Europees Solidariteitskorps (jeugd) en Interreg (grensoverschrijdende samenwerking), of waar de EU het Verenigd Koninkrijk al dan niet tijdelijk beperkingen oplegt, zoals Horizon Europe (wetenschappelijk onderzoek).

a) Onderzoek

Onderzoek en innovatie zijn domeinen waarvoor er langs Britse kant interesse is voor blijvende samenwerking met Europese partners. **Horizon Europe** is het belangrijkste EU-programma voor onderzoek en innovatie, met een budget van 95,5 miljard euro voor de begrotingsperiode 2021-2027. Het programma beoogt via de toekenning van subsidies een versterking van de wetenschappelijke en technologische basis van de EU en de Europese Onderzoeksruimte. Het stimuleert innovatie en werkgelegenheid, alsook het concurrentievermogen van de EU. Bovendien draagt innovatief onderzoek bij aan oplossingen voor de uitdagingen van morgen.

Vlaanderen is verheugd dat het Verenigd Koninkrijk als **geassocieerd land** wenst betrokken te zijn bij het Horizon Europe programma. Dit is uiterst relevant voor Vlaamse betrokkenen, vermits in het voorgaande Horizon 2020 programma de helft van alle projecten met Vlaamse actoren ook Britse partners kende. Het is de wens om een Brits geassocieerd partnerschap zo snel mogelijk te realiseren, gezien het belang hiervan voor onze Vlaamse universiteiten, onderzoeksinstellingen, onderzoekers en bedrijven. We dienen echter wel rekening te houden dat voor de associatie van het Verenigd Koninkrijk aan Horizon Europe, Londen alle afspraken en verplichtingen dient te respecteren die zijn gemaakt in het kader van Brexit. Er kan geen sprake zijn van *'cherry-picking'* waarbij het Verenigd Koninkrijk bepaalde afspraken niet nakomt, maar wel gebruik kan blijven maken van voordelen die de EU biedt, zoals associatie aan het Horizon Europe programma. In afwachting van de formalisering van het Verenigd Koninkrijk als geassocieerd land, kunnen Britse instellingen in tussentijd wel al deelnemen aan de meeste oproepen, vanuit een positie als derde land.

Vlaamse hoger onderwijs- en onderzoeksinstellingen kennen sowieso tal van samenwerkingen met Britse partners. Het staat hen vrij om autonoom meer of diepere **samenwerkingsakkoorden** af te sluiten met Britse partners, met oog op onderlinge onderzoekssamenwerking, mobiliteit van studenten enonderzoekers.

b) Onderwijs

Academische uitwisseling blijft ondanks de uitstap van het Verenigd Koninkrijk uit Erasmus+ nog steeds mogelijk. Hogeronderwijsinstellingen van beide kanten kunnen onderling afspraken maken bij de uitwisseling, zodat een student enkel inschrijvingsgeld betaalt in zijn/haar thuisinstelling. Zodoende hoeven Vlaamse studenten de hoge inschrijvingsgelden die gelden aan de Britse universiteiten niet te betalen bij mobiliteit tijdens de studies, net zoals dit vroeger onder Erasmus+ ook geregeld was.

Het dient opgemerkt te worden dat de **situatie in volle ontwikkeling** is en er reeds enkele relevante positieve initiatieven genomen zijn in het Verenigd Koninkrijk. Zowel op het niveau van het Verenigd Koninkrijk in zijn geheel, als in Schotland en Wales worden momenteel programma's uitgerold die de negatieve effecten van de Brexit trachten te verzachten, en dit zowel voor inkomende als voor uitgaande studenten. In het bijzonder wordt betracht om de verworvenheden van het Erasmus+ programma te vrijwaren, zoals de praktijk om mobiele studenten enkel inschrijvingsgeld te laten betalen aan de thuisinstelling als ook de automatische erkenning van studieperiodes en credits.

Intussen werkt Vlaanderen aan een **nieuwe internationaliseringsstrategie** voor hoger onderwijs, die inspeelt op de gewijzigde situatie en Vlaanderen als studiebestemming op de kaart zet, ook voor Britse studenten. Dit laatste was onder het Erasmus+ programma minder het geval. De studiemobiliteit vertoonde grote asymmetrie met meer Vlaamse studenten in het Verenigd Koninkrijk dan omgekeerd.

Aandachtspunt dat ook intra-Belgisch bekeken moet worden, is hoe **stages** in het kader van studies kunnen plaatsvinden in het VK. Immers, voor onbetaalde stages levert het Verenigd Konikrijk geen visa af en voor betaalde stages krijgen studenten vaak af te rekenen met aanzienlijke administratiekosten.

Specifiek voor de **Neerlandistiek** voorzag de Taalunie in 2018 een budget van 100.000 euro als noodhulp voor de opleidingen Neerlandistiek na de Brexit en het stopzetten van Erasmus+. De Vlaamse en Nederlandse Regeringen keurden eind 2021 een impulstraject van in totaal 600.000 euro goed ter ondersteuning van de internationale Neerlandistiek. De projecten die hieruit volgen, zullen ook de opleidingen Nederlands in het Verenigd Koninkrijk ondersteunen en worden in 2022-2024 uitgevoerd.

c) Cultuur

Voor de Vlaamse kunsten- en cultuursector, en dan meer specifiek voor **muziek, beeldende kunst en podiumkunsten** is het Verenigd Koninkrijk een belangrijk speel- en presentatieland. Het is de belangrijkste bestemming voor muziek, de derde belangrijkste bestemming voor podiumkunsten en de vierde bestemming voor beeldende kunsten (Cijferboek kunsten 2018). Ook voor **erfgoed** (bruiklenen en curatormobiliteit) scoort het land hoog. Het Verenigd Koninkrijk is vooral van belang voor gevestigd talent en het topsegment van de cultuursector. Bovendien is het land toonaangevend voor innovatieve kunstpraktijken en een poort naar de Angelsaksische wereld. Het Verenigd Koninkrijk blijft ook een belangrijk land voor de audiovisuele sector, filmproductie en gaming.

Toerende bands, verkopers van muziekinstrumenten, musea die kunstwerken uitlenen aan Britse cultuurhuizen en cultuurwerkers die over de grenzen heen werken zullen voortaan wel rekening moeten houden met de specifieke context van de Brexit. Het Creatief Europa programma was voor Brexit een belangrijke basis voor allerlei vormen van samenwerking met Britse actoren, maar dit valt nu weg. Vlaanderen maakt daarom werk van duurzame nieuwe vormen van samenwerking met het Verenigd Koninkrijk. Daarbij kan onder andere inspiratie gehaald worden uit de initiatieven die via de BAR-middelen ondersteund worden. In de toekomst zal het departement Cultuur, Jeugd en Media, in samenwerking met de steunpunten (Kunstenpunt, Vi.BE, Circuscentrum en Faro) en fondsen blijven inzetten op het Verenigd Koninkrijk. Vooral deelname aan **showcase festivals en residentieplekken** kunnen helpen om de Vlaamse cultuursector mee op de kaart te zetten.

De **mobiliteit van culturele actoren** is ook een blijvend aandachtspunt. Cultuurloket, dat na Brexit fungeerde als eerste aanspreekpunt voor vragen over de Brexit vanuit de cultuursector, blijft een belangrijke rol spelen in de begeleiding bij de noodzakelijke aanpassingen vanwege Brexit, bij voorbeeld over douaneregelingen, standaardisering en vrij verkeer van werknemers en diensten. De Vlaamse overheid is daarenboven ook de bevoegde autoriteit voor het verstrekken van arbeidskaarten aan Britse kunstenaars.

d) Jeugd

De voorbije decennia werd inzake jeugdwerkontwikkeling met het Verenigd Koninkrijk niet alleen binnen het EU-kader samengewerkt, maar tevens op bilateraal vlak en binnen de Raad van Europa, waarvan het Verenigd Koninkrijk nog steeds lid van is. Dergelijke samenwerking kan ook in de toekomst worden verder gezet, in casubij het de **European Youth Work Convention** en **het Netwerk**

voor de ontwikkeling van jeugdwerk in Europa. De European Youth Work Convention geldt als forum voor de verdere ontwikkeling van de jeugdwerkagenda. Op dit forum dat in beginsel om de vijf jaar wordt georganiseerd, worden de lidstaten van zowel de EU als de Raad van Europa uitgenodigd.. Het open en consultatief Netwerk voor de ontwikkeling van jeugdwerk in Europa bestaat uit relevante organisaties die daadwerkelijk bijdragen tot de ontwikkeling van jeugdwerk doordat ze innovatieve benaderingen bevorderen en samenwerking met en tussen verschillende actoren binnen en buiten ondersteunen, inclusief Vlaamse en Britse partners.

e) Toerisme

Toerisme Vlaanderen blijft het positieve imago van onze **regio promoten** als een duurzame, aantrekkelijke en boeiende bestemming voor zaken- en vrije tijdstoerisme. Daarbij wordt ingezet op thema's waar Vlaanderen iets unieks of van wereldklasse kan aanbieden: kunst, erfgoed en cultuur, gastronomie, de fietscultuur en zeker voor het Verenigd Koninkrijk ook de sites verbonden aan de herdenking van de Groote Oorlog. Omwille van de COVID-pandemie zijn er de voorbije jaren vluchten, treinen en vaarten geschrapt of verminderd. Om het toerisme vanuit het Verenigd Koninkrijk naar Vlaanderen duurzaam te hervatten, zal het belangrijk zijn om de **verbindingen** vanuit het Verenigd Koninkrijk opnieuw te optimaliseren. Hiervoor kijken we niet alleen naar Londen en Engeland, maar idealiter ook naar Schotland (verbinding Rosyth-Zeebrugge).

f) Digitalisering

Een belangrijke ambitie en uitdaging is Vlaanderen digitaal te transformeren op een vlotte, veilige en privacy conforme manier. Tijdens deze coronacrisis heeft technologie ons leven beter en draaglijker gemaakt. We moeten dit verder aangrijpen om voorop te blijven lopen in de **digitale revolutie**. Belangrijke speerpunten daarbij zijn onder andere de oprichting van een Vlaams Datanutsbedrijf, Zelf- beheerde Identiteit en de Vlaamse Sensor Data Ruimte (dataspace).

Ook **internationale dataspaces** zijn belangrijk: een echte markt voor gegevens, die openstaat voor gegevens uit de hele wereld en waar persoonlijke en niet-persoonlijke gegevens, met inbegrip van gevoelige bedrijfsgegevens, veilig kunnen worden uitgewisseld. Daarnaast moeten sectoroverschrijdende acties leiden tot de ontwikkeling van gemeenschappelijke dataspaces in strategische economische sectoren en gebieden van algemeen belang, zoals de verwerkende industrie, de landbouw, de gezondheidszorg en de mobiliteit.

Dergelijke dataruimten moeten het ontstaan en de groei bevorderen van een data-ecosysteem (bestaande uit de overheid, het bedrijfsleven, het maatschappelijk middenveld en individuele personen) dat nieuwe producten en diensten creëert op basis van beter toegankelijke gegevens. Binnen elk van deze toekomstige dataruimtes spelen ook Vlaamse bedrijven een belangrijke rol als leveranciers en gebruikers van data. Hierbij wensen we samen te werken met **sterke partners** waaronder het Verenigd Koninkrijk.

3) Samenwerkingsstructuren opzetten

Door Brexit zijn er een hele reeks aan kanalen weggevallen binnen een EU-kader voor onderlinge contacten. We dienen daarom bijkomende bilaterale **overleg- en afsprakenkaders** op te zetten. Vlaanderen heeft met tal van landen en regio's verdragen, samenwerkingsakkoorden en 'Memorandums of Understanding' (MoU's) afgesloten, met vaak eraan gekoppelde vaste gemengde commissies als overlegplatformen. Daarnaast is er in de bilaterale samenwerking met verschillende partners ook voorzien in regelmatig overleg, zoals de tweejaarlijkse topontmoeting met Nederland of gemeenschappelijke ministerraden met de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen. Dergelijke bilaterale overleg- en afsprakenkaders kunnen als inspiratie gelden om ook met Britse partners afspraken te maken, die er nu maar in beperkte mate bestaan.

Hiervoor zal uiteraard de nodige afstemming met de Britse collega's moeten gebeuren met het oog op wederzijdse prioriteiten en verzuchtingen. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het interne Britse debat over *'devolution'*.

Vlaanderen geeft via de Belgische kanalen mee vorm aan de bilaterale relaties. Tegelijkertijd streven we naar een **globaal samenwerkingsakkoord of Memorandum of Understanding** tussen Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk, alsook tussen Vlaanderen en de verschillende "devolved nations". Ook onderzoeken we de mogelijkheid van een nieuw cultureel akkoord, dat het verouderde Anglo-Belgisch cultureel verdrag uit 1946 zou kunnen vervangen. Specifieke verklaringen of MoU's voor specifieke beleidsvelden of voor gezamenlijke projecten, waar er raakvlakken en synergie bestaan met het Britse beleid zijn tot slot eveneens een mogelijke piste om de banden met **Westminster** te onderhouden.

Naast het voortdurende gesprek met Westminister, zal verder gebouwd worden op de contacten die vandaag reeds bestaan met de Britse deelstaten **Schotland, Wales en Noord-Ierland**, die gelijkaardige bevoegdheden hebben als Vlaanderen. Voorlopig bestaan er geen formele samenwerkingsafspraken, maar in 2015 is er wel een MoU ondertekend tussen Toerisme Vlaanderen en Visit Scotland, en momenteel is er een MoU in de maak met Wales over samenwerking op het vlak van data en digitalisering met een voorziene ondertekening in juni 2022. Deze memoranda lijken interessante precedenten voor andere beleidsvelden, en kunnen mogelijk ook dienen als stapstenen voor een meer omvattend **samenwerkingsakkoord of Memorandum of Understanding** met Edinburgh, Cardiff en Belfast.

Het Verenigd Koninkrijk is uiteraard meer dan de publieke sector. Samenwerking met Britse partners kan boeiende opportuniteiten bieden voor Vlaamse actoren, niet in het minst op het vlak van hoger onderwijs, onderzoek, innovatie, energie en logistiek. Vlaanderen kan bijdragen aan de ondersteuning van **innovatieve samenwerkingsverbanden** tussen Vlaamse en Britse partners die een reële meerwaarde bieden, zoals doelgerichte stedenbanden, potentiële publiek-private consortia op het vlak van onderzoek, of samenwerking rond technologie voor havens en logistiek.

2. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE BEGROTING VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Dit voorstel van beslissing houdt geen enkel financieel of budgettair engagement in. Gezien het hier een visienota betreft dient het advies van de Inspectie van Financiën niet aangevraagd te worden overeenkomstig artikel 43, §3, van het Besluit Vlaamse Codex Overheidsfinanciën van 17 mei 2019.

Tegelijk zou deze beslissing uiteraard aanleiding kunnen geven tot het overwegen van het uitkeren van subsidies aan derden, die mee vorm kunnen geven aan deze visie. In dat geval zullen deze dossiers telkens het voorwerp uitmaken van een advies van de Inspectie van Financiën.

3. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE LOKALE BESTUREN

Dit voorstel van beslissing heeft geen weerslag op de lokale besturen.

4. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP HET PERSONEELSBESTAND EN DE PERSONEELSBUDGETTEN

Dit voorstel van beslissing heeft geen bijkomende impact op het personeelsbestand en op het personeelsbudget. Het akkoord van de Vlaamse minister bevoegd voor het algemeen beleid inzake personeel en organisatieontwikkeling is niet vereist.

5. KWALITEIT VAN DE REGELGEVING

Dit voorstel van beslissing heeft geen bijkomende regelgeving tot gevolg. Er is derhalve geen reguleringsimpactanalyse vereist.

Het wetgevingstechnisch en taaladvies is hier niet vereist.

6. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering:

(1) beslist de samenwerking met het Verenigd Koninkrijk, zowel in haar geheel als met de deelstaten afzonderlijk, zoals gedefinieerd onder punt 1 van deze nota een prioritaire plaats te geven in haar internationaal beleid,

(2) neemt zich voor om daarvoor de aanpak te volgen zoals beschreven in deze nota.

(3) belast haar leden, elk voor wat hen betreft, met de uitvoering van deze beslissing.

Deze beslissing houdt geen enkel financieel of budgettair engagement in.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlandse Zaken,
Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management

Jan JAMBON